

Briselē, 16.12.2024.
COM(2024) 589 final

2024/0326 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES ĪSTENOŠANAS LĒMUMS,

kurā izklāstīti ieteikumi par apzinātajām kopīgajām jomām, kurās vajadzīgi uzlabojumi, kas izriet no 2024. gada tematiskā Šengenas izvērtējuma “Valstu nepilnību novēršana: ceļā uz efektīvu ES atgriešanas sistēmu ar kopīgiem inovatīviem risinājumiem”

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

• Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Process, kurā tiek atgriezti trešo valstu valstspiederīgie, kam nav likumīgu tiesību uzturēties Šengenas zonā, ir sarežģīts un sensitīvs, un tajā ir iesaistīti daudzi dalībnieki, iestādes un ieinteresētās personas. Pēdējos gados ir pieliktas ievērojamas pūles, lai atbilstoši Migrācijas un patvēruma paktā¹ izvirzītajiem mērķiem izveidotu labi funkcionējošu ES atgriešanas sistēmu. Īstenojot ES stratēģiju par brīvprātīgu atgriešanos un reintegrāciju², atgriešanas koordinatora darbības stratēģiju efektīvākai atgriešanai un augsta līmeņa tīkla atgriešanas jautājumos darbu, ir atbalstīta un stiprināta dalībvalstu centieni saskaņotība. Tomēr ES dalībvalstu atgriešanas sistēmu pieeja joprojām ir sadrumstalota, un tas traucē pilnībā izmantot ES potenciālu veikt efektīvāku atgriešanu. Būtisks šķērslis atgriešanas procesā ir saistīts ar dalībnieku un procedūru koordināciju un saskaņotību gan valsts, gan Eiropas līmenī.

Eiropadome 17. un 18. oktobrī uzsvēra, cik svarīga ir visaptveroša pieeja migrācijai un cik svarīgi ir īstenot pieņemtos ES tiesību aktus un piemērot spēkā esošos tiesību aktus, lai optimāli risinātu pašreizējās problēmas. Eiropadome arī aicināja apņēmīgi rīkoties visos līmeņos, lai veicinātu, palielinātu un paātrinātu atgriešanu no Eiropas Savienības, izmantojot visus attiecīgos ES politikas virzienus, instrumentus un rīkus. Efektīvāka spēkā esošo atgriešanas tiesību aktu īstenošana un turpmāks darbs kopējas pieejas nodrošināšanai atgriešanas jomā veicina ātrāku un efektīvāku pakta īstenošanu.

Turklāt Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena politiskajās pamatnostādnēs 2024.–2029. gadam aicināja izstrādāt jaunu kopējo pieeju attiecībā uz atgriešanu. Tā ietvers jaunu tiesisko regulējumu, kas ļaus paātrināt un vienkāršot procesu, nodrošinot cieņpilnu atgriešanas norisi. Tā ietvers arī digitalizētu lietu pārvaldību un virzību uz atgriešanas lēmumu savstarpēju atzīšanu Eiropā. Šajā Padomes īstenošanas lēmuma priekšlikumā izklāstītie ieteikumi atbalsta pārdomas par gaidāmajiem jauna tiesiskā regulējuma priekšlikumiem un to sagatavošanu.

Ar Padomes Regulu (ES) Nr. 2022/922 ir izveidots izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms, kura mērķis ir pārbaudīt Šengenas *acquis* piemērošanu dalībvalstīs³. Saskaņā ar regulas 4. panta 4. punktu Komisija var organizēt tematiskas izvērtēšanas, jo īpaši, lai novērtētu jautājumus dažādās politikas jomās vai praksē dalībvalstīs un Šengenas asociētajās valstīs (tālāk kopā — “dalībvalstis”), kas saskaras ar līdzīgām problēmām.

Izvērtēšanas programmā⁴ 2024. gadam, kuras mērķis ir pārbaudīt Šengenas *acquis* piemērošanu saskaņā ar Padomes Regulu (ES) 2022/922, ir noteikts, ka Komisija un

¹ COM(2020) 609 final, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par jaunu Migrācijas un patvēruma paktu.

² COM(2021) 120 final, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “ES stratēģija par brīvprātīgu atgriešanos un reintegrāciju”.

³ Padomes Regula (ES) 2022/922 (2022. gada 9. jūnijs) par tāda izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma izveidi un darbību, kura mērķis ir pārbaudīt Šengenas *acquis* piemērošanu, un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 1053/2013 (OV L 160, 15.6.2022., 1.–27. lpp.).

⁴ Komisijas Īstenošanas Lēmums C(2023) 5300 (2023. gada 18. decembris), ar ko izveido gada izvērtēšanas programmu 2024. gadam saskaņā ar 13. panta 1. punktu Padomes 2022. gada 9. jūnija Regulā (ES) 2022/922 par tāda izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma izveidi un darbību, kura mērķis ir pārbaudīt Šengenas *acquis* piemērošanu.

dalībvalstis 2024. gadā veiks tematisku izvērtēšanu “Valstu nepilnību novēršana: ceļā uz efektīvu ES atgriešanas sistēmu ar kopīgiem inovatīviem risinājumiem”. Izvērtēšanai ir divējāds mērķis: no vienas puses, apzināt nozīmīgos kopīgos šķēršļus, kas ierobežo iestāžu spēju atgriezt trešo valstu valstspiederīgos, kuriem nav likumīgu tiesību uzturēties, un, no otras puses, balstīties uz kopīgām jomām, kurās vajadzīgi uzlabojumi un kurās kopīgi ES risinājumi un prakse sniegtu pievienoto vērtību.

Saskaņā ar šiem mērķiem tematiskajā izvērtēšanā tika analizētas galvenās vājās vietas un iespējamie risinājumi valstu atgriešanas sistēmās, galveno uzmanību pievēršot **atgriešanas procesa nozīmīgajiem posmiem**:

- atgriešanas procesa sākšana;
- trešo valstu valstspiederīgo identificēšana,
- valsts un Eiropas aģentūru sadarbība;
- brīvprātīga atgriešanās un atgriešanas izpilde.

Nemot vērā to, ka efektīvi atgriezt trešo valstu valstspiederīgos, kuriem nav tiesību uzturēties Eiropas Savienībā, var ar atbilstošu un proaktīvu plānošanu, tostarp īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa spēju pilnveidošanu, kā arī efektīvu koordināciju, tematiskajā izvērtēšanā īpaša uzmanība tika pievērsta stratēģiskiem un horizontāliem procesiem. Tie attiecas uz tādu labi funkcionējošai Šengenas zonai svarīgu faktoru kā dalībnieku un procedūru koordināciju un saskaņošanu gan valsts, gan Eiropas līmenī. Izvērtēšanas rezultātā sasniedzamais mērķis ir nodrošināt kopīgu reakciju uz atgriešanu, lai veicinātu tālāku koordināciju un saskaņošanu, vienlaikus atbalstot pamattiesību aizsardzības pasākumus, ar nolūku maksimāli atraisīt esošo instrumentu un Eiropas tiesiskā regulējuma potenciālu.

Tematiskajā izvērtēšanā ir ņemta vērā Eiropas Robežu un krasta apsardzes regulā⁵ noteiktā **efektīvas atgriešanas sistēmas** svarīgā loma **Eiropas integrētajā robežu pārvaldībā**. Turklāt, kopš sākusi darboties atjaunotā Šengenas Informācijas sistēma⁶ un ieviestas jaunas funkcijas, kas atbalsta atgriešanas procedūras, tematiskajā izvērtēšanā tiek aplūkota **Šengenas Informācijas sistēmā ieviesto** brīdinājumu par atgriešanu un par ieceļošanas atteikumiem reālā izmantošana, kā arī valstu spējas efektīvi apmainīties ar informāciju un sadarboties ar citām dalībvalstīm, lai izpildītu atgriešanas lēmumus un novērstu neatļautu sekundāro kustību Šengenas zonā.

Atbilstoši tematiskās izvērtēšanas konkrētajam raksturam (t. i., ilgtermiņa iesaistei visā 2024. gadā, kurai nepieciešamas īpaša zinātība vairākās saistītās jomās) Komisija 2023. gada decembrī izveidoja īpašu izvērtēšanas grupu, kuras sastāvā bija 15 dalībvalstu eksperti, divi Komisijas eksperti, kā arī novērotāji no Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras un Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras (*Frontex*). Izvērtēšanas grupa izstrādāja īpašu anketu, kas tika nosūtīta visām dalībvalstīm, lai iepriekš minētajos nozīmīgajos atgriešanas posmos apzinātu kopīgas jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi, un labus praktiskus risinājumus valsts un ES līmenī, kuri varētu veicināt Šengenas zonas sekmīgu darbību. Lai apzinātu visas kopīgās problēmas vai paraugpraksi, kas ietilpst tematiskās izvērtēšanas tvērumā, izvērtēšanas grupa izskatīja arī līdzšinējos periodiskos Šengenas izvērtēšanas ziņojumus atgriešanas jomā. Tāpat izvērtēšanas grupa aplūkoja attiecīgas Eiropas migrācijas tīkla veiktās informācijas vākšanas.

⁵ 3. panta 1. punkta i) apakšpunkts, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1896 (2019. gada 13. novembris) par Eiropas Robežu un krasta apsardzi un ar ko atceļ Regulas (ES) Nr. 1052/2013 un (ES) 2016/1624 (OV L 295, 14.11.2019., 1.–131. lpp.).

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1860 (2018. gada 28. novembris) par Šengenas informācijas sistēmas izmantošanu to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanai, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi.

Turklāt notika piecas mērķgrupas diskusijas starp izvērtēšanas grupu un *Frontex*, lai izmantotu aģentūras zinātību un gūtās atziņas ar nolūku dziļāk izprast to, kur var būt nozīmīgas problēmas un kur ir novērota paraugprakse.

Pamatojoties uz atbildēm, ko uz īpašās anketas jautājumiem 2024. gada jūnija beigās saņēma izvērtēšanas grupa, tika noteikts, ka 2024. gada septembrī un oktobrī notiks apmeklējumi Itālijā, Nīderlandē un Norvēģijā. Šīs valstis tika izraudzītas, ņemot vērā praksi, ko tās rakstura dēļ nevarēja reāli novērtēt attālināti, kā arī vajadzību izvairīties no papildu sloga nesen izvērtētajām dalībvalstīm un dalībvalstīm, kurās 2024. un 2025. gadā tika veikta periodiska izvērtēšana, un vienlaikus nodrošinot līdzsvarotu un reprezentatīvu pieeju. Turklāt ar Austriju un Dāniju tika rīkotas videokonferences par konkrētiem tematiem, lai lūgtu papildu informāciju un skaidrojumus.

Saskaņā ar Padomes Regulas (ES) 2022/922 20. panta 4. punkta pirmo daļu Komisija pieņēma izvērtēšanas ziņojumu⁷, kurā izklāstītas tematiskajā izvērtēšanā apzinātās kopīgās jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi, un paraugprakse.

Pamatojoties uz to, šajā priekšlikumā ir ietverti ieteikumi, kā darboties jomās, kurās vajadzīgi uzlabojumi, un tie būtu jālasa kopā ar paraugpraksi⁸, kas izklāstīta tematiskās izvērtēšanas ziņojumā⁹.

Eiropadomes 2024. gada 17. un 18. oktobra secinājumos ir teikts, ka ir ļoti svarīgi ātri veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu dalībvalstu iestāžu izdotos atgriešanas lēmumus. Ierosinātie ieteikumi ir atbalstīt šos centienus un piedāvāt vērtīgas atziņas, kas palīdzētu izstrādāt jauno kopīgo ES pieeju atgriešanai, tostarp ES turpmāko tiesisko regulējumu, un nodrošināt saskaņotību ar darbu, kas atgriešanas jomā tiek veikts, īstenojot Migrācijas un patvēruma paktu.

Divu mēnešu laikā pēc tam, kad Padome būs pieņēmusi īstenošanas lēmumu, kurā izklāstīti ieteikumi, katra dalībvalsts tiks aicināta saskaņā ar Padomes Regulas (ES) 2022/922 24. pantu un 23. panta 3. punktu iesniegt rīcības plānu Komisijai, kura sniegs pārskatu par plāna atbilstību, kā arī Padomei. Šajos rīcības plānos ietver korektīvus pasākumus, kas veicami, lai īstenotu visus ieteikumus, kuru mērķis ir izveidot efektīvas darbības procedūras efektīvākai atgriešanai. Jo īpaši dalībvalstis arī skaidro, kā tās plāno īstenot apzināto paraugpraksi, kuru tās uzskata par būtisku, un precizē, kāpēc valsts juridisko un darbības īpatnību dēļ pārējo praksi nevar ņemt vērā.

Dalībvalstīm būtu jāziņo Komisijai un Padomei par savu rīcības plānu īstenošanu. Tiks meklētas ziņošanas sinerģijas ar esošo rīcības plānu, kas saistīts ar atgriešanu (ja tas vēl nav izpildīts). Komisija 2026. gada ziņojumā par stāvokli Šengenas zonā nāks klajā ar vispārīgu pārskatu par rīcības plānu īstenošanas vispārējo progresu, nodrošinot saskaņotību ar pašreizējiem centieniem turpināt kopējas ES pieejas izstrādi atgriešanas jomā, tostarp Migrācijas un patvēruma pakta īstenošanas ietvaros. Turklāt Komisija turpinās atbalstīt paraugprakses īstenošanu.

⁷ C(2024) 8200.

⁸ Padomes Regulā (ES) 2022/922 par tāda izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma izveidi un darbību, kura mērķis ir pārbaudīt Šengenas *acquis* piemērošanu, 21. apsvērumā definēta paraugprakse kā “jauni un novatoriski pasākumi, kuri būtiski uzlabo kopīgo noteikumu īstenošanu un kurus varētu praksē īstenot citas dalībvalstis”.

⁹ Tā ir prakse, ko izvērtēšanas grupa uzskata par tādu, kas uzlabo ES atgriešanas sistēmas efektivitāti. Nav veikta pārbaude, vai tā atbilst ES tiesību aktiem, jo par piemērojamo noteikumu ievērošanas nodrošināšanu joprojām ir pilnībā atbildīgas dalībvalstis.

- **Saskanība ar pašreizējiem noteikumiem konkrētajā politikas jomā**

Ieteikumi palīdz pareizi un efektīvi īstenot spēkā esošos Šengenas *acquis* noteikumus.

- **Saskanība ar citām Savienības politikas jomām**

Ieteikumi ir saistīti ar citām nozīmīgām Savienības politikas jomām, kas skar labi funkcionējošu Šengenas brīvības, drošības un tiesiskuma telpu bez iekšējām robežām, piemēram, ar ārējām un iekšējām robežām, vīzām, migrāciju un patvērumu, kā arī iekšējo drošību.

2. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

- **Juridiskais pamats**

Padomes Regula (ES) 2022/922 (2022. gada 9. jūnijs) par tāda izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma izveidi un darbību, kura mērķis ir pārbaudīt Šengenas *acquis* piemērošanu, un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 1053/2013, 23. panta 2. punkts un 24. pants.

- **Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)**

Regulas (ES) 2022/922 23. panta 1. punktā ir noteikts, ka Komisija iesniedz Padomei priekšlikumu pieņemt ieteikumus, kādas korektīvas darbības dalībvalstīm jāveic, ņemot vērā izvērtēšanas ziņojuma konstatējumus. Regulas (ES) 2022/922 23. panta 3. punktā ir noteikts, ka izvērtētās dalībvalstis iesniedz Komisijai un Padomei rīcības plānu visu ieteikumu īstenošanai. 24. pantā ir noteikts, ka 23. panta 1., 2. un 3. punktu piemēro tematiskām izvērtēšanām.

Lai stiprinātu dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos un nodrošinātu labāku koordināciju Savienības līmenī ar mērķi garantēt, ka dalībvalstis visus Šengenas noteikumus piemēro pareizi un efektīvi, ir nepieciešama rīcība Savienības līmenī.

- **Proporcionalitāte**

Regulas (ES) 2022/922 23. panta 2. punktā kopsakarā ar tās 24. pantu ir atspoguļotas Padomes konkrētās pilnvaras, kas nepieciešamas, lai savstarpēji izvērtētu, kā tiek īstenota Savienības politika brīvības, drošības un tiesiskuma jomā.

3. EX POST IZVĒRTĒJUMU, APSPRIEŠANOS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI

- **Ex post izvērtējumi / spēkā esošo tiesību aktu atbilstības pārbaudes**

Neattiecas.

- **Apspriešanās ar ieinteresētajām personām**

Saskaņā ar Regulas 2022/922 20. panta 1. punkta ceturto daļu izvērtēšanas ziņojuma projekts tika iesniegts dalībvalstīm piezīmju sniegšanai.

Saskaņā ar Padomes Regulas (ES) 2022/922 20. panta 4. punkta pirmo daļu Komisija, ņemot vērā Šengenas komitejas 2024. gada 29. novembra atzinumu, pieņēma izvērtēšanas ziņojumu¹⁰.

¹⁰ C(2024) 8200.

- **Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana**

Neattiecas.

- **Ietekmes novērtējums**

Neattiecas.

- **Normatīvā atbilstība un vienkāršošana**

Neattiecas.

- **Pamattiesības**

Izvērtēšanas procesā tika ņemts vērā tas, vai, piemērojot Šengenas *acquis*, tiek aizsargātas pamattiesības.

4. IETEKME UZ BUDŽETU

Neattiecas.

5. CITI ELEMENTI

Neattiecas.

Priekšlikums

PADOMES ĪSTENOŠANAS LĒMUMS,

kurā izklāstīti ieteikumi par apzinātajām kopīgajām jomām, kurās vajadzīgi uzlabojumi, kas izriet no 2024. gada tematiskā Šengenas izvērtējuma “Valstu nepilnību novēršana: ceļā uz efektīvu ES atgriešanas sistēmu ar kopīgiem inovatīviem risinājumiem”

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību,

ņemot vērā Padomes Regulu (ES) 2022/922 (2022. gada 9. jūnijs) par tāda izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma izveidi un darbību, kura mērķis ir pārbaudīt Šengenas *acquis* piemērošanu, un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 1053/2013¹¹, un jo īpaši tās 23. panta 2. punktu un 24. pantu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Eiropadome savos 2024. gada 17. oktobra secinājumos aicināja apņēmīgi rīkoties visos līmeņos, lai veicinātu, palielinātu un paātrinātu atgriešanu no Eiropas Savienības, izmantojot visus attiecīgos ES politikas virzienus, instrumentus un rīkus, tostarp diplomātiju, attīstību, tirdzniecību un vīzas.
- (2) 2024. gadā izvērtēšanas grupa, kuras sastāvā bija dalībvalstu un Komisijas eksperti, kā arī novērotāji no Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras un Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras (*Frontex*), veica tematisku izvērtēšanu attiecībā uz dalībvalstu praksi un spējām nodrošināt to trešo valstu valstspiederīgo efektīvu atgriešanu, kuriem nav tiesību uzturēties to dalībvalstu teritorijā, kuras piemēro Šengenas *acquis*. Tematiskā izvērtējuma mērķis bija apzināt nozīmīgus kopīgus šķēršļus, kuri ierobežo valstu iestāžu spēju veikt efektīvu atgriešanu, un apzināt kopīgus Savienības risinājumus un praksi, kas sniegtu pievienoto vērtību kopīgai ES atgriešanas sistēmai. Tematiskās izvērtēšanas mērķis bija arī stiprināt dalībvalstu spēju izpildīt savus juridiskos pienākumus atgriezt trešo valstu valstspiederīgos, kuriem nav likumīgu tiesību uzturēties, un veicināt Šengenas *acquis* īstenošanu vienotā, saskaņotā un efektīvā veidā, ņemot vērā, ka atgriešanai ir nozīmīga loma efektīvas un uzticamas migrācijas pārvaldības nodrošināšanā, tostarp sekundārās pārvietošanās ierobežošanā, kā arī dažu Šengenas zonas iekšējai drošībai nozīmīgu draudu ilgtspējīgā pārvaldībā.
- (3) Ņemot vērā to, ka atgriešanas process ir cieši saistīts ar Šengenas *acquis* vispārējo īstenošanu un rezultātā daudz dalībnieku, iestāžu un ieinteresēto personu ir iesaistīti sarežģītā procesā, tematiskajā izvērtēšanā galvenā uzmanība tika pievērsta trim dažādiem politikas tematiem: atgriešanai, ārējo robežu aizsardzībai un IT sistēmu pārvaldībai. Šīs pieejas galvenais mērķis bija novērtēt, vai dalībvalstis veic visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu atgriešanas lēmumus, vienlaikus nodrošinot

¹¹ OV L 160, 15.6.2022., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/922/oj>.

attiecīgo trešo valstu valstspiederīgo pamattiesību ievērošanu, un apzināt, kādas darbības iespējams veikt, lai šajās jomās veiktu uzlabojumus.

- (4) Pēc tematiskās izvērtēšanas Komisija pieņēma ziņojumu¹², kurā ietverts novērtējums par kopējām jomām, kurās vajadzīgi uzlabojumi, un uzskaitīti tematiskajā izvērtēšanā apzinātie paraugprakses veidi¹³.
- (5) Šajā tematiskajā izvērtēšanā saskaņā ar metodiku, kas paredzēta Šengenas izvērtēšanas rokasgrāmatā, kura izklāstīta Komisijas Ieteikumā C(2023) 6790¹⁴, ir izvērtētas visas valstis, kas pilnībā piemēro Šengenas *acquis*.
- (6) Izvērtēšanas grupas darbu koordinēja vadošie eksperti no Komisijas un dalībvalstīm (Zviedrijas). Tās sastāvā bija vēl viens Komisijas eksperts un valsts eksperti no Austrijas, Beļģijas, Čehijas, Dānijas, Igaunijas, Itālijas, Latvijas, Lihtenšteinas, Lietuvas, Norvēģijas, Polijas, Portugāles, Slovēnijas, Somijas, Spānijas un Šveices. *Frontex* un Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras ieceltie novērotāji atbalstīja izvērtēšanas grupas darbu.
- (7) Izvērtēšanas grupa izstrādāja īpašu anketu un analizēja iepriekšējo Šengenas izvērtēšanas ziņojumu rezultātus, lai attiecībā uz tematisko izvērtēšanu apzinātu kopīgas problēmas un paraugpraksi.
- (8) Šajā lēmumā izklāstītie ieteikumi un ziņojumā savāktā un aprakstītā paraugprakse ir strukturēti, balstoties uz trim pamatelementiem: 1) labi funkcionējošai Šengenas sistēmai vajadzīga efektīva atgriešana, 2) efektivitātes nodrošināšana atgriešanas procesa nozīmīgajos posmos starp valsts iestādēm un 3) valstu efektivitātes palielināšana ciešākā Eiropas sadarbībā. Šiem pamatelementiem ir vajadzīga efektīva horizontālā plānošana, kas aptver atbilstošas spējas, racionalizētas procedūras un efektīvu koordināciju gan valsts, gan Savienības līmenī, tostarp ar tehnoloģiju palīdzību.
- (9) Tematiskajā izvērtējumā uzsvērts, cik svarīga ir atgriešana kā nozīmīga Eiropas integrētās robežu pārvaldības valsts stratēģiju daļa. Efektīva aģentūru sadarbība valsts līmenī ir nozīmīgs priekšnoteikums labi funkcionējošai valsts atgriešanas sistēmai un tādējādi – kopīgai Eiropas sistēmai. Lai šādu sistēmu izveidotu, iespējami labi izmantojot informāciju, kas pieejama iestādēm valsts līmenī un Savienības lielapjoma informācijas sistēmās, galvenokārt Šengenas Informācijas sistēmā, jāuzlabo informācijas apmaiņa, kas nodrošinātu efektīvāku un lietderīgāku lēmumu pieņemšanu.
- (10) Lai izpildītu pienākumu nekavējoties izdot atgriešanas lēmumus attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kas uzturas nelikumīgi, ir svarīgi nodrošināt, ka saskaņā ar procedūrām, kas saistītas ar likumīgas uzturēšanās izbeigšanu, tiek ātri sākts atgriešanas process. Vienlaikus ir jābūt ieviestiem visiem attiecīgajiem pamattiesību aizsardzības pasākumiem, lai nodrošinātu, ka trešo valstu valstspiederīgie tiek novērtēti individuāli, ņemot vērā viņu situāciju un vajadzības, kā arī ļautu piekļūt efektīviem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem. Šengenas *acquis* atgriešanas jomā dod

¹² C(2024) 8200.

¹³ Tā ir prakse, ko izvērtēšanas grupa uzskata par tādu, kas uzlabo ES atgriešanas sistēmas efektivitāti. Nav veikta pārbaude, vai tā atbilst ES tiesību aktiem, jo par piemērojamo noteikumu ievērošanas nodrošināšanu joprojām ir pilnībā atbildīgas dalībvalstis, kas piemēro Šengenas *acquis*.

¹⁴ Komisijas Ieteikums C(2023) 6790 (2023. gada 16. oktobris) par Šengenas izvērtēšanas rokasgrāmatas izstrādi, kas izmantojama Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma īstenošanai.

dalībvalstīm iespēju izveidot efektīvas darbības procedūras un kārtību, kurās tiek ievērotas pamattiesības.

- (11) Lai efektīvi īstenotu atgriešanas procedūru, nepieciešams solis ir identificēt trešo valstu valstspiederīgos, kuri uzturas nelikumīgi – tas izdarāms valsts un Savienības līmenī citustarp efektīvi izmantojot visus pieejamos rīkus un informāciju.
- (12) Efektīvai atgriešanas sistēmai ir vajadzīga cienpilnas un ilgtspējīgas brīvprātīgas atgriešanās iespēja, un priekšroka tiek dota šādai iespējai, nevis piespiedu atgriešanai. Nozīmīgi instrumenti brīvprātīgas atgriešanās veicināšanai ir atgriešanās konsultāciju un pieejamās reintegrācijas palīdzības izmantošana. Lai brīvprātīgas atgriešanās sistēma būtu uzticama un lai novērstu bēgšanu un sekundāru pārvietošanos, ir arī vajadzīgs efektīvi uzraudzīt trešo valstu valstspiederīgos, kuriem dots rīkojums izceļot, ar mērķi nodrošināt, ka viņi pilda savu atgriešanās pienākumu. To atvieglo Šengenas Informācijas sistēmas funkcijas, kuras vēlamā rezultāta sasniegšanas labad būtu jāpapildina ar efektīviem valsts līmeņa pasākumiem.
- (13) Lai izvairītos no potenciālas ietekmes uz drošību, ir svarīgi izveidot efektīvas procedūras un sadarbības mehānismus starp iestādēm valsts un Savienības līmenī ar mērķi iespējami drīz identificēt trešo valstu valstspiederīgos, kuriem nav likumīgu tiesību uzturēties un kuri rada drošības apdraudējumu, un noteikt viņu atgriešanu par prioritāti. Tā paša iemesla dēļ ir vajadzīga efektīva sadarbība starp attiecīgajām iestādēm, lai atgrieztu trešo valstu valstspiederīgos, kuriem nav likumīgu tiesību uzturēties un kuri izcieš cietumsodu.
- (14) Atgriešanas procedūras stiprina jauninātā Šengenas informācijas sistēma, kas ietver brīdinājumus par atgriešanu, ja to izmanto efektīvi, tostarp apmainoties ar biometriskajiem datiem un ziņojot par trāpījumiem, kā arī veicot papildinformācijas apmaiņu starp dalībvalstīm.
- (15) Šengenas *acquis* un esošo Eiropas instrumentu efektīva īstenošana ir vērtīgi resursi, lai vēl papildus uzlabotu atgriešanas efektivitāti. Tomēr, lai to ietekme būtu maksimāla, dalībvalstīm, kas piemēro Šengenas *acquis*, būtu jāveic papildu pasākumi un jāievēro uzlabota prakse.
- (16) Ziņojumā ir apzinātas kopīgas jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi dalībvalstīs, kad tās sagatavo vai veic procedūras tādu trešo valstu valstspiederīgo atgriešanai, kuriem nav likumīgu tiesību uzturēties, un kuras veido pamatu šajā lēmumā izklāstītajiem ieteikumiem. Ziņojumā ir iekļauti arī daudzi paraugprakses piemēri, kas palīdzēs dalībvalstīm risināt pašreizējās problēmas.
- (17) Saskaņā ar Regulas (ES) 2022/922 23. panta 3. punktu dalībvalstīm ir jāiesniedz Komisijai un Padomei rīcības plāns ieteikumu īstenošanai. Tas būtu jāizdara divu mēnešu laikā no šā lēmuma stāšanās spēkā. Rīcības plānā būtu jāparedz atbilstoši korektīvi pasākumi, kas ļautu rīkoties jomās, kurās vajadzīgi uzlabojumi. Pamatojoties uz plašo ziņojumā savāktu un aprakstīto paraugprakses klāstu, dalībvalstīm būtu jāapsver šādas prakses pievienotā vērtība virzībā uz efektīvāku Savienības atgriešanas sistēmu un praktiskās īstenošanas iespējamība, attiecīgā gadījumā apspriežoties ar dalībvalstīm, kuras tādu jau ir īstenojušas. Dalībvalstis tiek mudinātas atsevišķos rīcības plānos norādīt paraugpraksi, ko tās plāno īstenot, un skaidrot, kāpēc valsts juridisko un darbības īpatnību dēļ pārējo praksi nevar ņemt vērā.
- (18) Saskaņā ar Regulas (ES) 2022/922 23. panta 3. punkta otro daļu Komisijai pēc apspriešanās ar izvērtēšanas grupu viena mēneša laikā pēc rīcības plānu iesniegšanas ir jāizskata to atbilstība. Ievērojot minētās regulas 23. panta 3. punkta trešo un ceturto

daļu, dalībvalstīm ik pēc sešiem mēnešiem no paziņojuma par rīcības plāna pārskata saņemšanu dienas jāziņo Komisijai un Padomei par savu rīcības plāna īstenošanu, līdz Komisija uzskata, ka rīcības plāns ir pilnībā īstenots,

IESAKA

Austrijas Republikai, Beļģijas Karalistei, Bulgārijas Republikai, Čehijas Republikai, Dānijas Karalistei, Francijas Republikai, Grieķijas Republikai, Horvātijas Republikai, Igaunijas Republikai, Islandes Republikai, Itālijas Republikai, Latvijas Republikai, Lietuvas Republikai, Lihtenšteinas Firstistei, Luksemburgas Lielhercogistei, Maltas Republikai, Nīderlandes Karalistei, Norvēģijas Karalistei, Polijas Republikai, Portugāles Republikai, Rumānijai, Slovākijas Republikai, Slovēnijas Republikai, Somijas Republikai, Spānijas Karalistei, Šveices Konfederācijai, Ungārijai, Vācijas Federatīvajai Republikai un Zviedrijas Karalistei

I. LABI FUNKCIONĒJOŠAI ŠENGENAS SISTĒMAI IR VAJADZĪGA EFEKTĪVA ATGRIEŠANA

Atgriešana kā nozīmīga Šengenas pārvaldības daļa

1. saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2019/1896¹⁵ 3. pantu un 8. panta 6. punktu nodrošināt atgriešanas kā Eiropas integrētās robežu pārvaldības valsts stratēģiju attiecīgo komponentu neatņemamas daļas efektīvu īstenošanu, veicinot efektīvu sadarbību starp visām iesaistītajām ieinteresētajām personām;
2. saskaņā ar Regulas (ES) 2019/1896 9. panta 3. un 4. punktu un 29. panta 7. punktu izstrādāt un regulāri atjaunināt spēju pilnveides un ārkārtas rīcības plānus atgriešanas jomā, pamatojoties uz riska analīzes rezultātiem;

II. EFEKTIVITĀTES NODROŠINĀŠANA ATGRIEŠANAS PROCESA GALVENAJOS POSMOS STARP VALSTS IESTĀDĒM

Atgriešanas procedūru efektīva sākšana un pārvaldība

3. saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK¹⁶ 6. panta 1. punktu un ņemot vērā minētās direktīvas 6. panta 6. punktā paredzētās iespējas nodrošināt, ka nekavējoties tiek pieņemts atgriešanas lēmums par ikvienu trešās valsts valstspiederīgo, kurš nelikumīgi uzturas dalībvalsts teritorijā;
4. saskaņā ar Direktīvas 2008/115/EK 8. panta 1. punktu, vienlaikus nodrošinot attiecīgo personu pamattiesību pilnīgu ievērošanu saskaņā ar minētās direktīvas 13. pantu, novērtēt atgriešanas lēmumu valsts pārsūdzības sistēmu (jo īpaši attiecībā uz instanču skaitu, pārsūdzības termiņiem, nosacījumiem automātiskas izpildes pārtraukšanas noteikšanai, termiņiem, kuros tiesa pieņem lēmumu) un veic

¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1896 (2019. gada 13. novembris) par Eiropas Robežu un krasta apsardzi un ar ko atceļ Regulas (ES) Nr. 1052/2013 un (ES) 2016/1624 (OV L 295, 14.11.2019., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1896/oj>).

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV L 348, 24.12.2008., 98. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2008/115/oj>).

pasākumus, kuru rezultātā tiek īstenotas ātras pārsūdzības procedūras, kas veicina atgriešanas vispārējo efektivitāti;

5. nodrošināt atgriešanas lēmumu efektīvu un samērīgu izpildi saskaņā ar Direktīvas 2008/115/EK 8. panta 1. punktu, veicot pasākumus, lai ātri izskatītu pēc tam iesniegtus starptautiskās aizsardzības pieteikumus, kuros nav jaunu faktu vai apstākļu un kuru vienīgais nolūks ir aizkavēt vai traucēt izraidīšanu;

Digitālā atgriešanas lietu pārvaldības sistēma koordinācijas nodrošināšanai starp iestādēm (tostarp lielapjoma IT sistēmas)

6. saskaņā ar Regulas (ES) 2019/1896 48. panta 1. punkta c) apakšpunktu izstrādāt un turpināt uzlabot valsts atgriešanas lietu pārvaldības sistēmu, ņemot vērā *Frontex* izveidoto valsts atgriešanas lietu pārvaldības sistēmu (*RECAMAS*) etalonmodeļi, ņemot vērā ES līmenī migrācijas un patvēruma procedūrām izmantoto digitālo risinājumu izmaiņas un pilnībā izmantojot no Aģentūras pieejamo atbalstu;

Identificēšanas procedūra, kurā citustarp izmanto lielapjoma IT sistēmas, kas atbalsta Šengenas *acquis* piemērošanu

7. maksimāli izmantot visus pieejamos rīkus (piemēram, valsts un ES datubāzes, sadarbības koordinatoru tīkla atbalstu) un stimulus (piemēram, tādas, kas piedāvā pielāgotu brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzību, profesionālo apmācību), lai atvieglotu to trešo valstu valstspiederīgo identificēšanu, uz kuriem attiecas atgriešana, lai izpildītu atgriešanas lēmumu saskaņā ar Direktīvas 2008/115/EK 8. panta 1. punktu;

Uzticamas atgriešanas sistēmas: saskaņotība starp brīvprātīgu atgriešanos un piespiedu atgriešanu

8. izmantot visus pieejamos instrumentus, lai veicinātu cieņpilnas atgriešanas iespējas trešo valstu valstspiederīgajiem, uz kuriem attiecas atgriešana, lai pilnībā dotu priekšroku brīvprātīgas atgriešanās iespējai saskaņā ar Direktīvas 2008/115/EK 7. panta 1. punktu un 10. apsvērumu, nodrošinot sistemātiskas atgriešanās konsultācijas un pastiprinātu atgriešanās palīdzību, tostarp palīdzību, ko sniedz saskaņā ar Regulas (ES) 2019/1896 48. panta 1. punkta a) apakšpunktu;
9. saskaņā ar Direktīvas 2008/115/EK 8. panta 1. punktu izveidot piemērotus mehānismus atgriešanas pienākuma izpildes uzraudzībai, lai izpildītu atgriešanas lēmumu, ja nav noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai vai ja atgriešanās pienākums nav izpildīts brīvprātīgai izceļošanai noteiktajā laika posmā;
10. nodrošināt, ka tāda trešās valsts valstspiederīgā izceļošana, uz kuru attiecas atgriešana, tiek sistemātiski un ātri reģistrēta Šengenas Informācijas sistēmā, un attiecīgā gadījumā tiek ievadīts brīdinājums par ieceļošanas atteikumu, pie ārējām robežām efektīvi veicot izceļošanas pārbaudes saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/399¹⁷ 8. panta 3. punkta g) un h) apakšpunktu un

¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/399 (2016. gada 9. marts) par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (OV L 77, 23.3.2016., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/399/oj>).

nodrošinot, ka ar *SIRENE* starpniecību notiek papildinformācijas apmaiņa saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1860¹⁸ 5. pantu;

Prioritāra noziedznieku un to, kas rada draudus drošībai, atgriešana

11. neskarot valsts krimināltiesības, saskaņā ar Direktīvas 2008/115/EK 8. panta 1. punktu veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai pēc iespējas drīz atgrieztu trešo valstu valstspiederīgos, uz kuriem attiecas atgriešanas lēmums, kas nenosaka laika posmu brīvprātīgai izceļošanai, kā arī trešo valstu valstspiederīgos, kuri izcieš cietumsodu;
12. saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1860 4. panta 1. punkta o) apakšpunktu Šengenas Informācijas sistēmā iekļautajos brīdinājumos par atgriešanu sistemātiski iekļaut informāciju par sabiedriskās kārtības, sabiedriskās drošības vai valsts drošības apdraudējumu, ko rada trešās valsts valstspiederīgais, kurš uzturas nelikumīgi, tiklīdz minētais apdraudējums ir konstatēts;
13. nodrošināt, ka tiek pilnībā izmantotas iespējas, kas paredzētas Direktīvas 2008/115/EK 7. panta 4. punktā un 11. panta 2. punktā attiecībā uz laika posma noteikšanu brīvprātīgai izceļošanai un ieceļošanas aizliegumu ilgumu attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri dalībvalstī uzturas nelikumīgi un rada risku sabiedriskajai kārtībai, sabiedrības drošībai vai valsts drošībai;

III. VALSTU EFEKTIVITĀTES PALIELINĀŠANA CIEŠĀKĀ EIROPAS SADARBĪBĀ

Informācijas apmaiņas uzlabošana efektīvākai un lietderīgākai lēmumu pieņemšanai

14. saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1860 17. pantu, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1861¹⁹ 34. pantu un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1862²⁰ 44. pantu nodrošināt, ka valsts kompetentajām iestādēm, kas piedalās nosacījumu izpētē un lēmumu pieņemšanā saistībā ar trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanu, uzturēšanos un atgriešanos, kā arī iestādēm, kas veic pārbaudes attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri nelikumīgi ieceļo vai uzturas dalībvalstu teritorijā, ir pilnīga piekļuve datiem un tiesības veikt meklēšanu šādos datos Šengenas Informācijas sistēmā;
15. saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1860 3. panta 1. punktu nodrošināt, ka ir ieviestas ātras valsts procedūras informācijas apmaiņai starp attiecīgajām iestādēm, lai

¹⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1860 (2018. gada 28. novembris) par Šengenas informācijas sistēmas izmantošanu to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanai, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi (OV L 312, 7.12.2018., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1860/oj>).

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1861 (2018. gada 28. novembris) par Šengenas Informācijas sistēmas (SIS) izveidi, darbību un izmantošanu robežpārbaudžu jomā un ar kuru groza Konvenciju, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu, un groza un atceļ Regulu (EK) Nr. 1987/2006 (OV L 312, 7.12.2018., 14. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1861/oj>).

²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1862 (2018. gada 28. novembris) par Šengenas Informācijas sistēmas (SIS) izveidi, darbību un izmantošanu policijas sadarbībā un tiesu iestāžu sadarbībā krimināllietās un ar ko groza un atceļ Padomes Lēmumu 2007/533/TI un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1986/2006 un Komisijas Lēmumu 2010/261/ES (OV L 312, 7.12.2018., 56. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1862/oj>).

brīdinājumi par atgriešanu tiktu ievadīti Šengenas Informācijas sistēmā nekavējoties pēc tam, kad ir izdots atgriešanas lēmums;

16. nodrošināt, ka pieejamie biometriskie dati, kas minēti Regulas (ES) 2018/1860 4. panta 1. punkta u) un v) apakšpunktā, tiek iekļauti Šengenas Informācijas sistēmā iekļautajos brīdinājumos par atgriešanu, lai uzlabotu identifikāciju;

Operacionālais atbalsts ar *Frontex* starpniecību

17. lai uzlabotu atgriešanas darbību efektivitāti, pilnībā izmantot Regulas (ES) 2019/1896 48. un 50. pantā paredzēto operacionālo atbalstu, kas pieejams ar *Frontex* starpniecību; ar šādu nolūku pielāgot valsts sistēmas un procesus, lai novērstu šķēršļus;
18. izmantot ar *Frontex* starpniecību pieejamo operacionālo atbalstu, lai izvietotu Regulas (ES) 2019/1896 52. pantā paredzētās atgriešanas vienības, vienlaikus nodrošinot pilnīgu operacionālo integrāciju saskaņā ar Regulas (ES) 2019/1896 54. un 82. pantu, lai reaģētu uz cilvēkresursu trūkumu, kas traucē atgriešanas efektīvu un ātru izpildi, jo īpaši gadījumos, kad atgriešanas process vienlaikus attiecas uz lielu skaitu trešo valstu valstspiederīgo.

Briselē,

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs*